

Інтегрований урок
"Стежками козацької слави"

Урок мовленнєвого розвитку

українська мова

10 клас

Тема : ДОКЛАДНИЙ ПЕРЕКАЗ
ТЕКСТУ
ХУДОЖНЬОГО СТИЛЮ

Учитель української мови та літератури
Кравченко Л.П.

2021 рік

Мета: удосконалювати вміння відтворювати письмово висловлювання художнього стилю, доповнювати його своїми міркуваннями; розвивати зв'язне мовлення, творчі здібності, аналітико-синтетичне мислення, збагачувати словниковий запас; виховувати духовність, пошану до оберегів роду.

Тип уроку: урок розвитку мовленнєвих умінь і навичок .

I. Вступна бесіда

- Назвіть ознаки художнього стилю? Скористайтесь таблицею ст.64.
- **Прочитайте** епіграф уроку слова Максима Рильського. Як ви їх розумієте?

ХТО НЕ ШАНУЄ СВОЄ МИНУЛЕ, ТОЙ НЕ ГОДЕН СВОГО МАЙБУТНЬОГО

II. Читання тексту

Князь Дмитро вже було вирішив про себе, що це все, і приготувався до кінця, аж ні. Яничари повели його до Топкапи — комусь він ще був потрібний на знаменитому стамбульському горбі, що, потопаючи в розкішних садах і квітниках, здіймався над Мармуровим морем. Як досить швидко виявилось — султану. Забаг побалакати з непокірним князем.

— Знову ти — Байда? — падишах дивився на бранця дещо вражено. — Не думав, що ти проти нас виступиш...

Стояв — високий, дорідний, пещений, густа борода щойно пофарбована хною, на голові чимала чалма, одяг на ньому теж пишний, важкий, шитий золотом:

— Тепер ти — козак Байда? У татар, здається, так звуть безтурботного чоловіка — байда.

— Від народження й до сьогодні я звуся князем Вишневецьким.

— Кожен козак мріє якщо й не про княжий титул, то бодай про звання старшого, а ти, виходить, навпаки. З родових князів у козаки?

Князь-козак, високий, тонкий станом і гарний лицем, був вдатний із себе. Ач, які хвацькі чорні вуса! Злегка видовжене, благородне

лице — зразу видно, що не простолюдин, очі живі, розумні й блискучі. Голова голена, а з волосся залишено лише пучок, що зветься чуприною. Пучок довгий, скручений і закручений за ліве вухо, і цим князь схожий на козаків. На ньому біла сорочка, вузькі штани з білого сукна — гачі. Сорочка підперезана опояскою. Взутий у м'які сап'янові чоботи. На плечах — білий шовковий жупан, теж дорогий. — Чи знає наш бранець, князь Вишневецький, він же козак Байда, у чому його

звинувачує османський султанат?

Не чекаючи відповіді, султан назвав лише одне ім'я:

— Коплан-баши.

Наперед виступив високий худий турок і тихим, але чітким голосом і навіть мовою бранця почав читати:

«Князь Вишневецький, прозваний ще козаком Байдою, прибув із загоном на Нижній Дніпро і на острові, званому Хортиця, збудував замок Січ-городок, почав воювати татарські кочовища і захоплювати степи...»

— От, от! — чомусь аж радо вигукнув султан. — Цього вже досить, щоб сісти на палю. Але це ще тільки початок. Читай далі.

«Влітку 1556 року князь Вишневецький з острова Хортиці організував похід трьохсот канівських та черкаських козаків з кількома сотнями запорожців на турецькі фортеці Іслам-Кермень та Очаків. Фортецю Іслам-Кермень Вишневецький захопив, привіз усі гармати на острів Хортицю...»

— Це вперше, відколи постала наша імперія, дніпровські козаки зважилися на такий зухвалий вчинок — напасти на нашу фортецю і захопити, — вигукнув султан. — Тобі, князю, важко буде розраховувати на нашу милість!

Турок з дозволу читав далі:

«Князь Вишневецький вирішив захопити південні землі та

Причорномор'я та забрати їх собі. Разом із людьми царя Московії ходив на Перекоп у різні султанські і ханські володіння, звертався до польського короля і великого литовського князя Сигізмунда Августа та до московського царя Івана Грозного, аби організувати спільний похід проти Осаяної Порти...»

— Досить! — різко вигукнув султан. — Дуже ти нашкодив нам. Заслуговуєш смертної кари. Ми засудимо тебе до страти. Ти один із найбільших наших ворогів.

Говорячи, султан підійшов неквапливо до клітки.

— Ти знаєш, хто сидить у цій клітці? — запитав падишах. — Так, соловейко. Ваш. З берегів Дніпра. А співає мені.

— Бачу, яку має розкішну клітку, — нарешті озвався князь.

— Але — золота, — уточнив падишах. — І ти теж, князю, матимеш клітку. Даруй, помешкання. І владу матимеш.

— І чим я маю за це розплачуватися?

— Як і соловей, — султан був у доброму гуморі, — ти співатимеш тільки мені і віру нашу приймеш.

— Фортеця на Хортиці мені миліша, бодай і за клітку, бодай і золоту, бодай і в палаці султана.

— Не квапся, подумай. Такі відчайдушно хоробрі люди, як ти, нам потрібні. А тих, хто нам вірно служить, ми щедро нагороджуємо. До того ж ти матимеш життя.

Сіренька, непоказна з себе пташка стрепенулася в золотій клітці, змахнула крильцями, звелася на тоненьких ніжках і відкрила дзьобик... Соловейко тьохкав...

Слухаючи його, князь Вишневецький на якусь часинку забув, де він і що з ним. Здавалося, що він був над Дніпром на Хортиці, серед козаків-січовиків. Пахне деревом новозбудована засіка-січ, на острові — Божа благодать. Над усією Україною западає тиха і тепла весняна ніч. Ані шелесне, тільки чути, як десь сплескує сонна риба. Зійшов, завис над Дніпром і, як живим сріблом, налився красень місяць.

— Золота клітка не для мене! Своєї віри, свого Бога і свого народу я не міняю! — твердо сказав козак Байда.

«Наче останні дні живу...» — подумав він, а в душі забриніли

слова давньої пісні:

Якби мені крильця,

Солов'їні очі,

Знялась би я, полетіла

Темненької ночі... (За В. Чемерисом)

III. Бесіда за змістом прочитаного

1. Придумайте заголовки

2. Орієнтовні питання бесіди

1. Коли відбуваються події, описувані в тексті, і де?
2. Кому потрібен був князь Дмитро?
3. Кого називають козаком Байдою?
4. Портрет Дмитра Вишневецького.
5. У чому звинувачували князя Вишневецького.
6. Пропозиція султана.
7. Відповідь Байди.

IV. Складання плану

Орієнтовний план

I. Розмова Байди із султаном

II. Портрет князя.

1. Стан.

2. Обличчя.

3. Зачіска.

4. Одяг

III. Розмова князя із султаном.

IV. Тьохкання солов'я .

V. Повторне читання тексту

Слухання тексту і зіставлення його з планом, записаним на дошці;
спостереження за мовою тексту.

VI. Написання тексту переказу.

VIII. Домашнє завдання

Пригадайте, що ви вивчали про князя Байду-Вишневецького на уроках історії та літератури. Доповніть переказ розповіддю про князя-козака.